

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

סב

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

"איך שעושים עושים - העקר לא רע!"

ב'ש'מ'ח'ה תמיד!

החן והתמימות של זקני אנ"ש!

משיח יגלה דרך חדשה בנגינה!

ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל

הקנטונסט ר' יצחק דוד רוכמן!

הניח את 'חתונה הפרזל'

רקידה לפני ההסתלקות!

הרקוד שאחרי הברית!

"השבת ששבתים אצל הצדיק"

שושלת רבני מעדוועדיווקע

מה לילוד אשה 'בינינו'

הרמזים של ר' מרדכי'לה נעשכזער!

הקשר המיוחד של צדיקי הדורות לספרי

ברסלב

"דראט ארבעט!"

רבי נתן ורבי נפתלי!

מי ידור ב'אומן'?

"גבוה מתקונים!"

הערות והארות מתקבלות בחפץ

לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

קונטרס זה הינו תרגום של

קונטרס ק"ג באידיש

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3)

של השיעור, יש לפנות דרך

האימייל:

Rlyb148@Gmail.Com

כדי ליטול חלק בהוצאות העתקת

הטייפס ולהדפיסם,

יש להתקשר:

(+1) 845-323-9216

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על

ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1.1 ואח"כ #93

שיעור פרשת וישלח שנת תשל"ו

(מייפ מס' #117)

"איך שעושים עושים - העקר לא רע!"

(חסרה ההתחלה. שיחת חברים נעימה בבקור חולים אצל ר' לוי יצחק אחר עברו נתוח בתחלת
החרף דהאי שתא)

רלוי"צ: כל השעורים שיש לאדם כל השנה - כאשר מגיע חדש אלול (שעוסקין
באמירות) אסור לגרע מהם, צריך רק להוסיף עוד דברים.

ר' נחמן בורשטיין: רצוני לשאול כלפי זה שלכל אחד יש סדר משלו בשלחן
ערוך - כאשר מגיע לפני פסח, או למשל עכשו לפני חנכה, האם יש להפסיק את
השעור הקבוע שלומד מדי יום וללמוד מעניני דיומא? ר' לוי יצחק: בודאי! מה
השאלה? מתר, בודאי!

ר' נחמן: מתי יסים את השלחן ערוך? כשמגיע פסח יש הרי עולם שלם ללמוד
- לפחות שלושים יום, ופורים גם כן הרבה זמן, סכות, ראש השנה, יוצא אם כן,
שנשארים רק ששה חדשים ללמוד - האם כך נהגו שהפסיקו את השעור היכן
שאוחזים? רלוי"צ: לא הפסיקו לגמרי!

ר' נחמן: אלא מעטו בשעור הקבוע והוסיפו בעניני דיומא? רלוי"צ: כן!

ר' נחמן: אני אוחז היום באמצע יורה דעה! רלוי"צ: להפסיק לגמרי - לא!

- היכן אַתָּה אוֹחוּ בְיוֹרָה דְעָה? ר' נחֲמָן: בְּהִלְכוֹת מְלִיחָה לְקִרְאֵת הַסּוּף, מְלִיחַת הַכֶּבֶד. רְלוּי"צ: אֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק.

ר' נחֲמָן: הָאֵם יֵשׁ עֲנִין לְלַמֵּד שְׁעָה שְׁלַחַן עָרוּךְ? רְלוּי"צ: וְדַאי, זֶה דְבַר טוֹב!

ר' נחֲמָן: כּוֹנְנִי לְשִׂאוֹל - שְׁעָתִים זֶה עוֹד יוֹתֵר טוֹב, אֲבָל הָאֵם יֵשׁ יְסוֹד שְׁצָרִיךְ לְלַמֵּד לְכָל הַפְּחוֹת שְׁעָה? רְלוּי"צ: זֶה נֶחֱשֵׁב הֲרִי 'מְשַׁפֵּט'!

ר' נחֲמָן: כְּמוֹ הַתְּבוּדָה דְרַתִּי! רְלוּי"צ: וְדַאי זֶה טוֹב מְאֹד.

ר' נחֲמָן: אֲפֹשֶׁר לְלַמֵּד קֶצֶת עִם הַתְּפִלִּין דְרַבֵּינוּ תָּם, וְאַחַר כֵּךְ שׁוֹב לְלַמֵּד פְּעַם נוֹסֶפֶת!

רְלוּי"צ: בֵּן: "וּוִיא מְעַן מוֹהַט - מוֹהַט מְעַן, אֲפִי קִיין שְׁלֶכְטִם נִישְׁט!" - "אֵיךְ שְׁעוֹשִׁים - עוֹשִׁים, הָעֵקֶר לֹא לְעִשׂוֹת רַע!"

ר' נחֲמָן: זֶהוּ הֲרִי שְׁעוֹר שְׁצָרִיךְ לְהִיּוֹת 'חַק וְלֹא יַעֲבֹר'!

^ב עיי' בביאור הליקוטים על תורה ס"א אות ס"א, שמקשר שם ענין התבודדות ולימוד הלכה לענין תיקון המשפט. ועיי' בשיש"ק (חדש) ח"א, תרצ"ג.

^א עיי' בכוכבי אור - אנשי מוהר"ן, אות ל"ו: "שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפי ר' עוזר ז"ל שהאנשים של אדמו"ר זצ"ל חיברו יחד שני אזהרותיו של אדמו"ר זצ"ל שלא ילך יום אחד בלי שולחן ערוך, וגם הזהיר מאד להניח תפילין דרבינו תם (ואמר שלדעתו תיכף כשמתחילין להניח תפילין יתחילו להניח שתי הזוגות) וזה ידוע שמצוה ללמוד בתפילין דרבינו תם על כן נהגו האנשים שלו שהיו מניחין תפילין דרבינו תם ולמדו בהם שולחן ערוך".

^א עיי' שיחות הר"ן, אות רס"ט: "לענין הבלבולים שמבלבלים את האדם בעבודתו, שלפעמים נדמה שכך הוא צריך לעשות ולהתנהג, ואחר כך נדמה לו שלא כן היה צריך להתנהג רק בדרך אחר וכו', ולפעמים יש להאדם בלבולים גדולים מזה. ענה ואמר: מה צריכין להתבלבל? איך שעושיין - עושיין! ובלבד שלא לעשות רע חס ושלום. וויא מען טיט - טיט מען, אביא מע טיט ניט קיין שלעכץ חס ושלום".

^ה עיי' בשיחות הר"ן, אות כ"ט: "ועל לימוד הפוסקים הזהיר מאד מאד ביותר מכל הלימודים. וראוי ללמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" כולם מראשם עד סופם כסדר. אם יכול ללמוד כל הארבעה שולחן ערוך עם כל הפירושים הגדולים - מה טוב. ואם לאו - על כל פנים ילמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" הקטנים. ...ואמר: שכל איש ישראלי מחוייב ללמוד בכל יום ויום פוסקים ולא יעבור. ואף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, ילמוד על כל פנים איזה סעיף "שולחן ערוך" באיזה מקום שהוא אפילו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשולחן ערוך", וכו', עיי"ש.

רלוי"צ: אתה לומד שלחן ערוך לבר? ר' נחמן: כן, עם מי אלמד?!

רלוי"צ: אתה לומד עם באר היטב? ר' נחמן: אני לומד עם ה'באר היטב' - ודאי! פעמים רבות באשר הוא מביא ש"ך שאינני מבין, אני מעין בפנים הש"ך.

רלוי"צ: באר היטב הוא פרוש טוב - הרי הרבי מדבר מהבאר היטב!

ר' נחמן: "שלחן ערוך הקטנים" - הפונה עם באר היטב, אבל הבאר היטב של ארח חיים אינו אותו באר היטב של יורה דעה. רלוי"צ: זה מהדין מטיקטין!

ר' נחמן: כן, אבל ביוזרה דעה כתוב: "אב בית דין מבעלז" - זה היה אחר. ועל ארח חיים הוא "הדין מטיקטין" - כמה חברו את הבאר היטב.

רלוי"צ: השם יתברך יעזר שנהיה פריאים ושנוכל להשלים את כל השעורים! האם כבר עברת על ארבעת חלקי השלחן ערוך פעם אחת?

ר' נחמן: לא! כבר התחלתי עשרים פעם; הייתי צריך לסים הרבה פעמים; אם זה היה נכנס לי לראש בחזקה כזו כמו שזה נכנס לי היום, שתמיד צריך לקמט מעט, כבר הייתי יכול לסים פעמים רבות; ארח חיים לבר למדתי כמה פעמים!

רלוי"צ: טרפות הראה הבנת? ר' נחמן: למדתי את זה באמונה...

רלוי"צ: צריך לראות ראה; בשלמדנו זאת בשיבה, הלכנו לשחיטה, והשוחטים הראו לנו את כל השאלות.

¹ עי' באבניה ברזל שיחות וסיפורים מרביז"ל אות ס"ג: "שיבח רבינו ז"ל את הבאר היטב". (מובא גם בשיש"ק ח"ג, שנ"ז, (עיי"ש בהערה).

¹ עי' הערה ה'.

ב'ש'מ'ח'ה תמיד!

ר' שמואל קירשנבוים: הרבי אומר, ש'לב נשבר צריך רק שעה אחת – ושאר כל היום להיות בשמחה,

כי קל יותר להגיע לעצבות על ידי לב נשבר – מאשר להגיע להוללות על ידי שמחה, אז איך אפשר לדעת אם זה לב נשבר או עצבות?

רלוי"צ: ב'לב נשבר' אפשר לדבר להשם יתברך דבורים, אבל בעצבות הפה נסגר – אין דבורים; לב נשבר – יש דבורים! עצבות – אין דבורים!"

ר' נחמן: הרבי הרי אומר גם: "אחר לב נשבר בא שמחה" – כמה דברים שהרבי אומר חלוק.

רלוי"צ: אתה צריך להיות בשמחה תמיד – שמואל! אתה צריך להיות בשמחה תמיד!

אביך (הרה"ח ר' ישראל שמעון, חתן הרה"ח ר' וועלוול חשין זצ"ל) עליו השלום, היה מדבר אתי הרבה שאדבר אתך רק משמחה, הוא רצה שתהיה בשמחה. אביך היה כאן בפית פעמים רבות בפית – שאדבר עם שמואל שיהיה רק בשמחה, רק להיות שמח! אתה צריך לשמע בקול אביך...

ⁿ עי' שיחות הר"ן מ"א: "לב נשבר ועצבות אינו ענין אחד כלל. כי לב נשבר הוא בלב, אבל עצבות הוא בא מן הטחול, ועצבות שהוא מהטחול היא סטרא אחרא והקדוש ברוך הוא שונא אותה. אבל לב נשבר היא חביב לפני השם יתברך, כי לב נשבר יקר מאד מאד בעיניו יתברך! והיה טוב שיהיה לו לב נשבר כל היום, אך אנשים כערככם יכולין לבוא מלב נשבר לעצבות. על כן צריכין לייחד איזה שעה ביום שיהיה לו לב נשבר דהיינו להתבודד ולשבר לבו לפניו יתברך כמבואר במקום אחר. אבל שאר כל היום כולו יהיה רק בשמחה! ועל זה הזהיר אותנו כמה פעמים להתאמץ ולהתגבר שלא יהיה לנו לב נשבר רק איזה שעה ביום, ועצבות כלל לא. ושאר כל היום יהיה בשמחה". ושם בשיחה מ"ב: "עצבות הוא כמו מי שהוא בכעס וברוגז כמו שמתרעם ומתלונן עליו יתברך חס ושלום על שאינו עושה לו רצונו. אבל לב נשבר הוא כבן המתחטא לפני אביו כתינוק שקובל ובוכה לפני אביו על שנתרחק ממנו וכו' ועיין במקום אחר מזה". ושם בשיחה מ"ה: "אחר לב נשבר בא שמחה, וזה סימן אם היה לו לב נשבר כשבא אחר כך לשמחה".

הַחֵן וְהַתְּמִימוֹת שֶׁל זִקְנֵי אֲנִי"ש!

ר' נחמן: רבי נתן הזקן (ב"ר אברהם שטרנהארץ) היה תמיד מדבר על אחד ר' אהרן קיילע'ס¹; מי היה ר' אהרן קיילע'ס - האם שמעת עליו? האם גר במשעהרין, או בברסלב?

רלוי"צ: הוא הרי גר במשעהרין כל השנים - רבי נתן!

ר' נחמן: רבי נתן (שטרנהארץ) הרי היה בהייסין? אה, אתה מתכוון לרבי נתן בייטלמאכער? רלוי"צ: כן!

- הוא הרי גר במשעהרין; אביו, ר' פנחס יהושע, גר במשעהרין. הוא (רבי נתן בייטלמאכער) היה הסופר אצל הרב משעהרין (היה מעתיק כתביו). הוא היה נותן לו, נדמה לי, חצי גילדן עבור (דף).

ר' נחמן: הוא היה סופר טוב? רלוי"צ: כן כן, היה לו חוש בכתיבה. כתיבתו מצאה חן בעיני הרב משעהרין. הוא (ר' נתן) היה אומר, שהיתה לו פרנסה מזה. חצי גילדן היה נותן לו עבור דף.

- אתה זוכר אותו - את רבי נתן? ר' נחמן: בודאי! הוא היה נושא תיק טלית גדול. איני יודע למה היה כל כך גדול, כנראה - שהתפלגין היו גדולות. תמיד חקוק בזכרוני יהודי קטן - והוא היה מטפס שלוש קומות (בית הכנסת של אנ"ש בעיר העתיקה היה בקומה ג), היה נורא לעלות בעיר העתיקה (לבית הכנסת). והוא היה הולך כל יום, פעמים ביום - פעם אחת אחר הצהרים בישיבה, וגם היה נסחב לפנות בקר!

רלוי"צ: היהודים הזקנים הללו היתה להם אמונה פשוטה נפלאה! געוואלדיג! געוואלדיג! בלי שום חכמות, לא נתנו לעצמם להתבלבל, אמונה פשוטה!

ר' נחמן: האם היה איזה ענין ללכת עם טלית ותפלגין ברחוב?

¹ מאנ"ש באומן, למדן מופלג, יתכן שעוד זכה לקבל פני מוהרנ"ת. ר' אברהם שטרנהארץ ובנו ר' נתן היו מרבים לספר ממנו (מפי ר' נחמן בורשטיין - גידולי הנחל)

רלוי"צ: הרבי הרי אמר כד': "איך וואלט געוואלט האפן א זון, ער זאל נאר גיין מיטן טלית און תפלין אין שול אריין דאווענען - אבי א זון!" - "רציתי שיהיה לי בן, שרק ילך עם הטלית ותפלין לבית הכנסת להתפלל - העקר בן!". - הוא החזיק (בענין זה).

באמת צריך ללכת עמוף (עם הטלית ותפלין) תכף ביציאתו מהבית", (ואם לא) לפחות שישאם בידיו - זה גם איזה ענין!

ר' שמואל: זקני ר' זאב (- ר' וועלוול חשין) לובש בבית את הטלית ותפלין - והולך כד' לבית הכנסת. ר' נחמן: אצלו בין בית הכנסת לבית זה צעד אחר!

רלוי"צ: היכן הוא מתפלל? ר' שמואל: בבית הכנסת 'הגרא' (בשכונת 'שערי חסד' בירושלים) - ותיקין. הוא הולך למסד שעורים - לא כל יום, לפעמים בכני ברק, לפעמים באשדוד, במבריה; אתמול היה במירון.

ר' נחמן: אני חושב שזקנד בודאי הוא גלגול של איזה 'חכם' גדול... הוא התאהב רק בספרדים, הוא חי אתם - אה"ב! אני אמרתי לו: תן פעם שעור כאן - שגם אנחנו נוכל להנות קצת...

ר' נחמן: פעם הוא מסר כאן שעור בזהר - אתם זוכרים?! לפני שזה נהיה - לפני שהוא נכנס לשיבה בכני ברק; בזמן שהוא עוד למד כאן, היה מוסר שעור בזהר. אני זוכר - ר' יחיאל (גריןולד) יושב בשעור הזה, ועוד כמה אחרים. אני פעם ישבתי בשעור שלו, למודו היה מאוד נעים, הוא למד בנעימות וערבות גדולה.

⁷ שיש"ק (חדש) ח"ג ס"ה.

^א עי' בשו"ע או"ח סי" כ"ה, סעי' ב', ובנו"כ שם.

^ב יש לציין שהרה"ג והצדיק ר' וועלוול חשין זצ"ל מסר שיעורים הרבה בקרב אחינו בני ישראל מעדת הספרדים. והרבה רחוקים נתקרבו לדרך היהדות ונעשו בעלי תשובה גמורים על ידי שיעוריו.

אני זוכר איך הוא אז הסביר את הענין של: "ולא יעבר". הגמרא שואלת: "ואימא שיתסר ושבסר? - 'ולא יעבר' כתיב". מה הענין של 'ולא יעבר'? - הוא הסביר: שפאשר מגיעים 'שלושים יום קדם החג', כבר מאיר האור של החג - פשמגיע 'חמשה עשר בשבט', כבר מאיר האור של 'פורים'. אחר כך הם ראו, שאחרי פורים יש עוד אורות; כשהם התבוננו היטב, ראו את האורות של פסח, להם אין כבר שיכות לפורים. אמרו הם: 'ולא יעבר' - אורות 'אלו' עם אורות 'אלו' אסור שיעברו מזה לזה. זה בערך מה שהוא הסביר אז בשיחה.

משיח יגלה דרך חדשה בנגינה!

(ר' נחמן מזמר נגון (דקה 16:00) ששמע מר' אברהם יעקב גולדרייך⁹¹, ואומר: הוא אומר שבטשעהרין היו אנשי שלומנו שרים זאת, האם שמעתם זאת פעם? רלוי"צ: ההתחלה מפרת לי.

- הוא היה בעל מנגן - רבי נתן (בייטלמאכער)? ר' נחמן: כן! הוא היה בעל מנגן יפה, הוא ידע לנגן בכנור, הוא היה מנגן בכנור. ר' אברהם יעקב (גולדרייך) ספר לי שהוא (רבי נתן בייטלמאכער) ידע תוים, פעם בקש ממנו ר' אברהם יעקב: "רבי נתן, למד אתי תוים". ענה לו: "יש לנו בקבלה מהרבי, שמשיח יגלה דרך חדשה בנגינה"⁹²! - אינך צריך ללמוד תוים". אחר כך ראיתי, שבמגלת סתרים כתוב באמת שמשיח יגלה דרך חדשה בנגינה!

רלוי"צ: הרי הוא ינגן נגון על ע"ב נימין".

⁹¹ אסתר ט, כז.

⁹² מגילה ב.

¹⁰ לציון שר' אברהם יעקב נפטר בשבת שובה דהאי שתא ח' תשרי תשל"ו, במירון, ומשוחחים כמה דברים אודותיו ומה ששמעו ממנו.

¹⁰ הועתק בשיש"ק (חדש) ח"ג, רנ"ה.

¹⁷ עי' ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ח'.

ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל

ר' נחמן: ר' אברהם יעקב ידע נגון של 'קה קלי' מר' מאיר ליב בלעכער. לפני ראש השנה הוא שר אותו, אולם הוא פרח מזכרוני. האם שמעתם מר' מאיר חזן את הנגון שאתם שרים על 'קה קלי'?

רלוי"צ: בן, שרו אותו באומן, בודאי!

ר' נחמן: ושום נגון אחר לא שמעתם? רלוי"צ: לא.

ר' נחמן: ב"ג מדות ה'ה (ר' אברהם יעקב) הולך תמיד אצל קבר שמאי. - ר' שמואל (שפירא) גם! זה חתיכת מהלך...

רלוי"צ: מי יקבל עכשו את החדר שלו (- חדרו בנג ציון הרשב"י)? ר' נחמן: האמת שאינני יודע בדיוק מה קורה שם!

אחד הנוכחים: ר' נתן נדוד (שפירא, בן החסיד ר' שמואל זצ"ל) - הוא קבל את החדר.

רלוי"צ: הוא נהל אותו בקפדנות - אז ה'ה באמת חדר! ר' נחמן: צריך לדאג שישאר אצל אנשי שלומנו.

ר' נחמן: כל היום ה'ה חוזר ומשנן לקומי מוהר"ן; הוא ידע אין ספור תורות בעל פה - ר' אברהם יעקב. הוא הרי ה'ה שמונה-תשעה חדשים בשבוי. הרבי הרי מדבר שם בתורה של "אבא שאול"^ח: "אי אפשר לראות במפלתם של רשעים, כי אם על ידי ארץ ישראל". אז הוא שנן לעצמו את התורה הזו, והוא ידע אותה בעל פה; כל התשעה חדשים חזר ושנן תורה זו.

את כל הספורי מעשיות - מילה במילה, ידע בעל פה, עם הלקוטי הלכות (שנדפסו שם) בסוף - אפלו עם הדף של ר' אברהם ר' נחמן'ס שנדפס שם בסוף הספורי מעשיות - פרוש עם רמזים על המעשיות, גם את זה ידע בעל פה.

הקנטוניסט ר' יצחק דוד רוכמן!

ר' נחמן: הוא ספר (ר' אברהם יעקב), שרבי נפתלי כהן - רבי נפתלי מברדיטשוב^ט, ספר לו פעם בבית הפנסת 'ניסן בק' ('ניסן בק'ם שול' בעיר העתיקה), שאביו - ר' יצחק דוד כהן, בהיותו ילד בן חמש שנים חטפו אותו אצל הקנטוניסטים. בקצור, למרבה הצער, כל הילדים נפלו אצל החבר'ה והתפקרו, אבל הוא לא נכנע בשום אופן, הוא לא רצה לאכל מרפות - ילד בן חמש שנים! הוא כבר היה קצת ספוג (ביראת שמים) מאביו, והוא לא נכנע לשום דבר. וכך הוא גדל שם, הוא ידע שהוא יהודי, הוא אכל רק פשר ממה שהיה שם בנמצא.

כשכבר נהיה גדול יותר, היה לו מפקד, מפקד מבגור, שתמיד עשה לו צרות, היה מעמיד אותו תמיד בחזית במקומות הגרועים ביותר; בגלל היותו יהודי רצה להעמידו במקום הגרוע ביותר.

לר' יצחק דוד היה לב מלא טינה עליו, אבל מה הוא יכול לעשות לו? גוי!

לפני שמחת תורה היו משחררים את היהודים ללכת לבתי הפנסת. גם הוא נכנס לאיזה בית פנסת שם. המפקד שלו רצה לראות מה נעשה שם אצל היהודים בשמחת תורה, אז הוא גם בא לבית פנסת. הוא רואה שם את ר' יצחק דוד רוכמן; שם המשפחה של רבי נפתלי היה רוכמן.

^ט חותנו של רבי אברהם ב"ר נחמן בזוו"ש. רבי אברהם היה משבחו בזה שעסק בעבודתו רק בימות הקיץ וחסך ממון שיספיק לו לימי החורף ויהיה ביכלתו לעבוד את ה' בתורה ותפילה ללא שום דאגת פרנסה. עלה לא"י בערך שנת תרס"ג והתיישב בעיר העתיקה ולא יצא מתוכה אפילו לשמחה. נלב"ע ג' אייר תש"ב כבן תשעים. (גידולי הנחל)

בְּקִצּוֹר, ר' יִצְחָק דְּוֹד הָיָה שָׁם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהוּא רוֹאֵה שֶׁהַמְּפָקֵד מְגִיעַ, אָז הוּא הִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ. הֲלֹא בְּשֵׂרׁוּאִים מְפָקֵד צָרִיךְ לְחַלֵּק לוֹ אֵיזָה כְּבוֹד, אֲבָל הוּא הִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ.

אוֹמֵר לוֹ הַמְּפָקֵד: "רוֹכְמָן, אֵינְךָ רוֹאֵה אוֹתִי?". הַבַּיִט בּוֹ ר' יִצְחָק דְּוֹד - וְסֵטֶר לוֹ בְּפָנָיו - מְכַאֵן וּמְכַאֵן... רוֹכְמָן סֵטֶר לַמְּפָקֵד - לְגוּי - וְהִלָּה נָפֵל וּמֵת בַּמָּקוֹם. כְּאֲשֶׁר פָּנּוּ אוֹתוֹ כְּכֹר הָיָה אַחֲרֵי הַכֵּל...
 ❖

הוּא הֵרִי הַעֲמֵד לְמִשְׁפָּט עַל מַעֲשֵׂה שְׂכָזָה. בְּשִׁחְקוֹ אוֹתוֹ שָׁם, אָמַר שֶׁהוּא הָיָה שְׂבוֹר וְלֹא יָדַע מַה עָשָׂה. הֲלָכּוּ הַחוֹקְרִים לְשִׁאוֹל אֶת הָרַב הָאֵם נִכּוֹן שֶׁבְּשִׂמְחַת תּוֹרָה שׁוֹתִים. אָמַר: בֵּן, שׁוֹתִים קִצָּת, שׁוֹתִים מִשָּׂהוּ.

בְּקִצּוֹר, אָמְרוּ לוֹ כֶּךָ: 'לְפָטְרוֹ בְּלֹא כְּלוּם אִי אֶפְשָׁר'. וְנִתְּנוּ לוֹ עֲנֵשׁ כֹּזֵה: שְׂשִׁיתֵי שׁוֹרוֹת חִילִּים יַעֲמְדוּ - אַחַת מִצַּד זֶה, וְאַחַת מִצַּד זֶה - וְהוּא יַעֲבֹר בְּאַמְצַע לְקַבֵּל מַלְקוֹת.

הַשׁוֹטִים עִמָּם הִלְקוּ הָיוּ שׁוֹזוּרִים עִם חוֹטֵי בְּרִזָּל. סֵפֶר ר' יִצְחָק דְּוֹד, נִתְּנוּ לוֹ מִכּוֹת כְּאֵלֶּה שֶׁהוּא חָשַׁב שֶׁהוּא (לֹא יַחֲזִיק מִעֲמֵד), אֲבָל כְּשֶׁנִּזְכָּר שֶׁהוּא הֵמִית אֶת הָעַמְּלָקִי - אֶת הַחֲבֵר'מֵן הַזֶּה, הוּא כָּלֵל לֹא הִרְגִישׁ אֶת הַמִּכּוֹת שֶׁהֵם נִתְּנוּ לוֹ...
 ❖

בְּקִצּוֹר, עָבַר זְמַן מָה, וְשִׁחְרְרוּ אוֹתוֹ מִהַצָּבָא. הוּא בָּא לְרַבִּי יִצְחָק לְמִנְשְׁכֵיז - בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי מֵרְדִּכְיָלֵעַ מִנְשְׁכֵיז. כְּשָׁבָא לְשָׁם, אָמַר לְנַבְאִי: "אָמַר לְרַבִּי שֶׁהִגִּיעַ אֶחָד שְׂרוּצָה לְהַפְגִּישׁ אֶתוֹ". (אוֹמֵר הַנַּבְאִי): "אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִים". אָמַר לוֹ ר' יִצְחָק דְּוֹד: "אָמַר לוֹ שְׂאֶחָד מִהַקְּנִטוֹנִיסְטִים הִגִּיעַ". כְּשִׁשְׁמַע זֹאת ר' יִצְחָק ל', אָמַר: "הוּא צָרִיךְ לָבוֹא אֵלַי? אֲנִי צָרִיךְ לְרוּץ אֵלָיו! אִם הוּא הָיָה שָׁם אֲצֵל הַחֲבֵר'ה - וְעוֹד נִשְׂאָר יְהוּדִי, הוּא עוֹמֵד לְמַעַלָּה מִכָּלֵם!". הוּא יָצָא לְקִרְאָתוֹ וְחָלַק לוֹ כְּבוֹד רַב - כֶּךָ סֵפֶר ר' נִפְתָּלִי עַל אֲבִיו. אֲנִי שָׁמַעְתִּי זֹאת מִר' אַבְרָהָם יַעֲקֹב.

הַנִּיחַ אֶת חֲתוּךְ הַבְּרִזָּל!

רלוי"צ: קשה לי לדבר...

ר' נחמן: הנחתם את ה"שערן אייזן"! - "חתוך הברזל"!; למה באמת נקט הרבי דוקא בלשון זו - "שערן אייזן"?

רלוי"צ: פעם היתה זו העבודה המפרכת ביותר. "שערן אייזן" פרושו - 'לחתוך ברזל'. (רבינו ז"ל אמר^כ): "אז מען איז געוונט - דארף מען מוהן און מוהן און מוהן; אז נישט - אנועקגעלייגט דאס שערן אייזן!". - "כשבריאים - צריך לעשות ולעשות ולעשות; כשלא - מניחים את חתוך הברזל!".

ר' נחמן: הדבור הזה הוא מרבינו בעצמו? רלוי"צ: כן!

רְקִידָה לְפָנֵי הַהֶסְתַּלְקוּת!

ר' נחמן: הוא ספר לי פעם - רבי נתן שטרנהארץ הזקן, שהיה מישהו - הוא אמר לי אפלו את שמו - מאנשי שלומנו, יהודי זקן, חולה. הוא שכב במטה ואפלו לזוז לא היה יכול, היה לו חלי ברגליו - איני זוכר את שמו בעת. כשאנשי שלומנו נכנסו אליו לבקרו, נענה ואמר להם כך: "הייתי צריך לצעק "אוי!" - בקול אנחה, אבל אני רוצה לצעוק אחרת: "אוי אוי אוי" - בקול נגון!" - וירד ממטתו ופצח ברקוד עם אנשי שלומנו...

רלוי"צ: כן, שמעתי זאת^{כא}.

^כ עי' שיש"ק ח"ג קפ"א.

^{כא} מובא בכתבי ר' שמואל, עיי"ש.

ר' נחמן: אצל מי זה היה אינכם זוכרים? רלוי"צ: אני זוכר דבור זה - בן בן! ענינו של רבינו היה שמחה; שמחה היא רפואה^{כב}!

ר' נחמן: על מי מאנשי שלומנו מספרים שהוא עשה איזה רקוד לפני ההסתלקות - שמעתם דבר כזה? זה דבר מענין: לרדת מהמטה ולעשות רקוד! - אצל מי זה היה?

רלוי"צ: כמדומי - ר' מאיר ליב בלעכער, כך נדמה לי. הוא היה בעל שמחה מפלג מאד. הוא היה עובד ה' נפלא - ויהודי שמח מפלא, והיה למדן גדול! פרנסתו היתה 'מיגיע בפיו' - 'פחח' (בלעכער), והוא היה אדם שמח מאד. הוא הרי הלחין נגונים עבור רבי נתן.

ר' נחמן: אז אצלו היה המעשה? רלוי"צ: כך שמעתי - שלפני פטירתו הוא הכריח עצמו וירד ממפתו - עשה הקפה; הוא עשה הקפה (ברקידה!) כדי שישתלק מתוך שמחה...

ר' נחמן: הוא לא שר אז את הנגון של "עוז והדר"? רלוי"צ: לא, זה היה פעם אחרת.

ר' נחמן: אבל זה הנגון שלו - "עוז והדר"? רלוי"צ: כן; יש הרבה תנועות שהוא הלחין.

ר' נחמן: לא היתה איזו סבה שבגנה הוא שר את ה'עוז והדר'?

רלוי"צ: כן: הוא היה צריך להשיא את בתו, ולא היה ספק בידו לתפר בגד לפלה, אז הוא שר אז את הנגון "עוז והדר" לפני החתונה - זה בערך מה ששמעתי.

ר' נחמן: "עוז והדר לבושה" - לבוש! הרי לא היה לו לתת לבוש...

הַרְקוּד שְׂאֲחֵרֵי הַבְּרִית!

ר' שמואל: באומן היה גר-צדק בן ששים וחמש שנים. כשפלו אותו אמרו לו, שרוצים לקשר אותו. אמר, שכבר קשר את עצמו. אחרי המילה – הלא אסור היה לו לרדת, אבל הוא ירד לרקד עם הקהל בשמחה כזו על שזכה ונעשה יהודי!

ר' נחמן: הפרתם את הגר-צדק הלז? רלוי"צ: כן – ודאי, הייתי נוכח בפריית; הוא היה משלנו (- מאנ"ש).

אחד הנוכחים: זה הרי ממש כמו נתוח! רלוי"צ: ערכו את הבריית באחד הכתמים – אחד מוהל בשם דניאל.

ר' נחמן: כיצד הוא התקרב? רלוי"צ: להם (הגרי-צדק מאומן) לא היה מקום אחר. הם (שאר הקהלות) פחדו (לגורם, מאימת שלטון הקומוניסטים). ברסלב היה המקום... הם באו אלינו לבית הכנסת – באומן, ושם כבר עשו כל מה שצריך...

ר' נחמן: גר-צדק אחד היה? רלוי"צ: הרבה, הרבה! הוא היה המבגר, הוא היה בן ששים וכמה שנים.

ר' נחמן: [בראש השנה] היה שלחן שלם עם גרי-צדק? רלוי"צ: כן כן – גרים.

משך כל הראש השנה היו בוכים בכי מאין הפוגות – הם לא ידעו להתפלל, אז הם בכו ללא הפוגה, בכו ובכו! הם ידעו שבראש השנה צריך לבכות^כ...

השואל: היו ביניהם גם עובדי ה'? רלוי"צ: יהודים וראי שמים גדולים, יהודים וראי שמים גדולים, למרבה הצער שלחו אותם – הרוסים!

ר' נחמן: באותו זמן ששלחו את אנשי שלומנו? רלוי"צ: לא באותו זמן; שלחו אותם, הם נפטרו שם.

ר' נחמן: ואז שלחו גם את הגר-צדק הזה? רלוי"צ: כן, שלחו אותו גם כן.

^כ עי' שיחות הר"ן פ"ז.

ר' נחמן: עם המשפחות, עם כלם? רלוי"צ: לא, רק אותו לבר.

ר' שמואל: ספרתם שהיה שלחן מיוחד של ליטאים, בראש השנה^{כד}! ר' נחמן: עוד הספקתם לראות את השלחן? רלוי"צ: קצת, שנים מהליטאים.

ר' נחמן: אחר מהם - ר' שמעון. רלוי"צ: בן - ר' שמעון.

ר' נחמן: ומי היה ר' אברהם ליטוואק - איזה תלמיד של ר' נחמן טולטשינער, שכתב הרבה דברים ששמע מפי ר' נחמן טולטשינער^{כה}?

[ר' נחמן: קשה לכם כך? אנו מפריעים? רלוי"צ: לא, להפך].

”השבת ששוכתים אצל הצדיק”

ר' נחמן: בשנה זו יש לנו שתי שבתות חנכה. אצל רבינו באו בשבת השניה, מן הסתם? רלוי"צ: בן בן - זאת חנכה.

ר' שמואל: יש פעמים בשנה נהג רבינו לומר תורה^{כז}: שבת חנכה, ראש השנה, שבת נחמו, שבת שירה, ושבעות - ומתי עוד? פעם אחת היתה סתם שבת? רלוי"צ: פרשת שקלים גם בן.

ר' נחמן: אבל שבת זו לא מופיעה ב'חיי מוהרן' - רק שבת שירה ושבת נחמו מופיעות. אתם שמעתם 'שבת שקלים'?

^{כד} עיי' בטעם זקנים קונטרס ק"א באידיש, מסופר שם שהיה כמה מקורבים ממדינת ליטא שהיו מקודם חסידי הרה"ק בעל הצמח צדיק ונתקרו לדרך רבינו, וביניהם החסיד ר' מענדעלע ליטוואק, ר' ברוך אפרים - בעמ"ס "באבי הנחל" פי' על ספה"ק ליקוטי מוהר"ן, ועוד.

^{כה} עיי' ספר נחלי אמונה מרבי נתן צבי קעניג, סדר היום של ר' נחמן טולטשינער שנכתב עיי' ר' אברהם ליטוואק.

^{כז} חיי מוהר"ן קכ"ו.

רלוי"צ: אומרים כן; אצל רבי נתן תמיד יצא, שבתקופה שלפני פורים הוא היה במשערהרין. ובפורים כבר היה בפרסלב (בביתו). רק פעם אחת היה שהוא חגג פורים במשערהרין^כ. רבי נתן נהג הרי כמו הרבי בנסיעותיו^כ, ומכאן אנו למדים ששבת פרשת שקלים היתה שבת נוספת (שהרבי נסע לתלמידיו).

ר' נחמן: ר' אפרים'ל עליו השלום (קראקובסקי-מפשדבורג, בעל "ענג שבת"), כשהיה נכנס לבקר חולה, היה מוציא את הציצית – כדי שהחולה יסתכל על הציצית. רבינו אומר הרי: "סגלה לחולה להסתכל על הציצית כס"^כ.

ר' דוד שעכטער מספר – שבכל עת שר' אפרים'ל היה נכנס אצל רבי שלומ'קה זוועהיל'ער – היה רבי שלומ'קה עומד בפני ר' אפרים'ל – הם הרי גרו מרחק קצר זה מזה. וכאשר יצא פעם שרבי שלומ'קה היה חולה, היה רבי אפרים'ל מוציא תמיד את הציצית.

שושלת רבני מעדוועדיווקע

ר' נחמן: רבי דוד – הרב מלאדיון, היה מכנה רבי דוד מלכה'ס? רלוי"צ: ר' דוד מלכה'ס. ר' נחמן: ומי היה ר' דוב חיה'לם? רלוי"צ: אחר.

ר' נחמן: כי בהקדמה לספר המדות הוא כותב שם, שר' דוב חיה'לם היה רב בלאדיון – והוא הכריז שהוא עזיב את הרבנות! רלוי"צ: אולי הוא היה הרב קדם?!.

^כ עי' עלים לתרופה במכתב: יום ג' תזריע – אומאן ת"ר.

^{כב} עי' שיש"ק (חדש) ח"ב שט"ז.

^{כט} עי' ליקוטי מוהר"ן סי' ז'.

ר' נחמן: פי לפי מה שר' אברהם ר' נחמן'ס מביא (בכוכבי אור) ב'אנשי מוהר"ן':
 ר' דוב חיה'לם הוא מונה אצל 'אנשי משא-ומתן' - ור' דוד מלאדיזין הוא מונה
 מ'אנשי עבודה'?!^ל

רלוי"צ: ר' דוב חיה'לם היה מלמד בברסלב, הוא למד כמה ילדים וזו היתה
 פרנסתו.

ר' נחמן: אבל ר' דוב חיה'לם גר בלאדיזין קודם? רלוי"צ: כן כן. ר' נחמן: ומדוע
 עזב שם? רלוי"צ: כי הוא רצה להיות אצל הרבי כל יום.

ר' נחמן: רבי יודל הרי גם יצא מדאשיב למעדוועדיווקע. רלוי"צ: כן.

ר' נחמן: נדמה לי שדאשיב קרובה יותר לברסלב ממעדוועדיווקע, לא? רלוי"צ:
 ודאי.

ר' נחמן: כשרבי יודל הגיע למעדוועדיווקע הוא היה בסך הכל כמה שנים אצל
 הרבי במעדוועדיווקע (- הרבי הרי יצא אחר כך לברסלב). רלוי"צ: הוא כבר נשאר
 במעדוועדיווקע, והוא נפטר באמת במעדוועדיווקע.

ר' נחמן: ומדוע לא עבר לגור בברסלב פאשר הרבי עבר לברסלב? "אין תקף
 בתחלת החסידות"^{לא} - לבו בער!

"רבי זלמן דער רב" - הרב ממעדוועדיווקע - כבר כהן שם כרב עוד בזמנו של
 רבי נתן? רלוי"צ: אחרי הכן (של רבי יודל) - אחרי רבי ישעיה שלום^{לב}.

ר' נחמן: רבי ישעיה שלום היה הרב במעדוועדיווקע עוד בזמנו של הרבי?
 רלוי"צ: לא - רבי יודל היה.

^ל עיי' חיי מוהר"ן רצ"א: "אמר לרבי יודל ורבי שמואל אייזיק זכרונו לברכה כשהיו נוסעים אליו
 מדאשוב למעדוועדיווקע ופעם אחת היו רוצים לצאת לסביבות מעדוועדיווקע כדי להיות סמוכים
 אליו תמיד וכן עשו" וכו' עיי"ש.

^{לא} ספר הרוקח.

^{לב} רבי ישעיה שלום היה בנו וממלא מקום אביו רבי יודל ממעדוועדיווקע.

ר' נחמן: רבי יודל היה הרב? רלוי"צ: הוא היה נקרא הרב.

ר' נחמן: בזמן הרבי? רלוי"צ: כשהרבי היה (במעדוועדיווקע) - היה הוא הרבי!

ר' נחמן: הרבי הרי היה 'רבי' לא 'רב'? רלוי"צ: זה נקרא רב, כמו "הרב מברדיטשוב".

ר' נחמן: אז תחלה כהן רבי ישעיה שלום, ואחריו כהן רבי זלמן! רלוי"צ: כן.

ר' נחמן: בזמנכם מי היה הרב במעדוועדיווקע? רלוי"צ: נגמר! לרבי זלמן לא היו ילדים.

ר' נחמן: ר' אלחנן ספקטור היה בשעת מעשה כשר' יצחק [מאומבוצק] למד את התורה קב"א^ל, ואחד הנוכחים שם נענה ושאל: כשהרבי אומר "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד"^{לד} - האם גם אז צריך ללמד על עצמו? השיב לו ר' יצחק מיד: ודאי! הלא 'במגל"ת' ראשי תבות: מ'צוה גדולה ל'היות ב'שמחה ת'מיד... ההוא יצא מהתפעלות!^{לה}

ר' שמואל: 'בשמח"ה' ראשי תבות: מ'חוק ברחמיך ה'רבים ש'טרי ח'ובתינו...

^{לב} בליקוטי מוהר"ן וזל"ש: "כשאדם רואה ולומד בספר, ובכל מקום שהוא רואה ולומד, מוצא את עצמו, היינו שלוקח לעצמו מוסר, ורואה פחיתותו ושפלותו, בכל מקום באיזה ספר שהוא בא ומעיין שם, זה סימן שחפץ לעשות רצונו יתברך. וזה (תהלים מ): 'אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי'. זה סימן לעשות רצונך אלקי חפצתי כנ"ל".

^{לד} ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' כ"ד.

^{לה} עי' אוצר נחמני אות קצ"ט.

מה לילוד אשה 'בינינו'

ר' נחמן: לפני כמה שבועות שמעתי מכם חדוש בשעת הלמוד (לקוטי מוהר"ן סימן א' תנינא) בארתם: "בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת" - רלוי"צ: "מה לילוד אשה בינינו!"

ר' נחמן: ממי שמעתם דבור זה? רלוי"צ: באומן למדו כף.

ר' נחמן: זה משתלב כל כף יפה בתוך הפשט - דבר פלא: "מה לילוד אשה בינינו" - "בינינו", הינו, בין המלאכים ובין הקדוש ברוך הוא. נמצא שמשה רבינו גבוה מהם וקרוב יותר מהם, יש לו ממשלה על המלאכים. אמרתי זאת לר' חיים מנחם קרמר^ל - הוא הרי אוהב חדושים. אמר לי ר' חיים מנחם, שאת החדוש הזה שמע לפני שלוש עשרה שנה מר' משה יעקב אייזנמסר^ל - זה שנפטר, והוא שמע זאת מכם, מענין!

^ל טייפ מס' 114, פר' ויצא, טייפ מספר 114, פרשת ויצא, ושם: "וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל: 'בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת: מה לילוד אשה בינינו'. היו אנשי שלומינו מדייקים: הם (המלאכים) הרי דיברו אל הקדוש ברוך הוא: 'כאשר משה עומד באמצע הרי משה קרוב יותר לקדוש ברוך הוא מאיתנו; אם משה יעמוד מתחתינו, אנו קרובים יותר לקדוש ברוך הוא - אבל כאשר משה באמצע, הרי משה קרוב יותר לקדוש ברוך הוא - מדוע הוא 'בינינו'? שיהיה תחילה מתחתינו, מדוע הוא 'בינינו'? אם הוא 'בינינו', הרי הוא קרוב יותר לקדוש ברוך הוא מאיתנו'. אמר הקדוש ברוך הוא: הוא בא לקבל את התורה, לכן הוא קרוב יותר מכם. - אמרו הם (המלאכים): תן לנו את התורה. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להם תשובה. הקדוש ברוך הוא 'כבר' הראה שמשה צודק; הם שואלים קושיה: תן לנו את התורה. (ואמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה, ענה להם מדוע איני נותן להם את התורה; 'הם' אינם יודעים מה לענות מדוע איני נותן להם את התורה - ומשה כן יכול לענות מדוע איני נותן להם את התורה - הרי שמשה 'כבר' גדול מהם. אמר משה: אני מפחד 'שלא ישרפוני בהבל פיהם' - כאשר הם יראו שאני גדול מהם, הרי יקנאו בי - אני מפחד מהם. אמר הקדוש ברוך הוא: אחוז בכסא כבודי (וכו' עיין שם).

^ל בעל מחבר ספר ליקוטי מוהר"ן עם פירוש "נעימות נצח" - ועוד, וראש מכון "נחלת צבי" ע"ש חותנו החסיד ר' צבי ארי' ראזענפעלד ז"ל.

^ל ר' משה יעקב ב"ר חיים עקיבא הכהן אייזנמעסער. נולד בארה"ב. בצעירותו התקרב לחסידות ברסלב ע"י הרב צבי אריה ראזענפעלד ז"ל. אח"כ עלה לא"י ועסק בעבודת ה' יחד עם ריעו וידידו הטוב ר' יעקב גדליה תפילינסקי ע"ה. אח"כ חזר לארה"ב ונשא אשה ובגמר שבעת ימי המשתה חלה במחלה קשה וסבל יסורים נוראים ואחר זמן קצר השיב נשמתו לבוראו (ספר שארית יעקב בסוף) נלב"ע ה' אייר תשכ"א (גידולי הנחל).

השואל: מי אמר את הווארט של 'בינינו' רלוי"צ: אנשי שלמינו נהגו ללמד כן. כן נהגו ללמד - כן שמעתי, כן אני מוסר; שמעתי באומן פעמים רבות איך למדו את התורה הזו - כן למדו.

ר' שמואל: אני שמעתי: "החזר להם 'תשובה'" - בפשוטו, השב להם: 'תשובה!' - שאדם יכול לפל, לחטוא, ולשוב בתשובה - לאדם יש בחירה, אולם המלאכים הרי אינם יכולים לחטוא! ר' נחמן: נדמה לי שרבי נתן מפרש זאת^{לט}.

ר' נחמן: ספרו פעם לרבי, שאחד הצדיקים הדליק נר חנכה, והשמן נשפך. נענה הרבי ואמר - כמדמני שאתם אמרתם זאת בעבר: "כשאנו מכינים עצמנו..."

רלוי"צ: כן כן: "אז מיר גרייטן זיך פון פריער, קומט נישט אן אזוי האסטיג די זאד!". - "כשאנו מכינים עצמנו מראש, לא נעשה הדבר כל כך בבהלה!".

ר' נחמן: כמדמני, בפרשת זכור ה'יה ר' אברהם שטרנהארץ לומד את התורה של יראה "כד ישראל אשתלימו בעובדיהו" (לקוטי מוהר"ן קפ"ה) - עם ההלכה שעל תורה זו (בכור בהמה טהורה ה"ד).

רלוי"צ: כן כן - לפני פורים; גם אנו לומדים בבית הפנסת תורה זו, ולומדים באמת את ההלכה הזו.

ר' נחמן: בשבת זו - פרשת ויצא, למדתי את ההלכה של ויצא. רלוי"צ: הלכות מתנה! ארץ לי ללמד את ההלכה משך כל השבת.

^{לט} עי' הל' תענית ה"ד, אות י"ד. ועי' בספה"ק ישמח ישראל פר' במדבר מש"ש: "ועפ"י דרכנו היא שהקב"ה אמר למשה "החזר להם תשובה", היינו שאמת שהמלאכים גבוהים, אבל עדת קודש זוכים לתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פ"ו.), וז"ש "החזר להם תשובה" - תשובתך יהי על מעלתם הרמה שמועיל אצלם חזרה ותשובה".

ר' נחמן: הלכות מתנה הלכה ד' - אה, הלכה נפלאה! כאן רואים איך רבי נתן מפרש את הפרשה! הוא למד את הפרשה... משך כל היום אמר רבי נתן את ההלכה הזו.

ב"אבניה ברזל" (אות נ"ב) הוא כותב, שנמלו ידיים בשבת בפקר לסעודה, ברכו המוציא, ורבי נתן החל ללמד את ההלכה, וסים בשעה שבקשי בקשי עוד הספיקו להתפלל מנחה!

הרמזים של ר' מרדכי'לה נעשכיוער!

ר' נחמן: מיהו הצדיק "רבי מרדכי" שרבי נתן מזכיר אותו בלקוטי הלכות^מ? זה שבשעת מעשה כשרבו דבר עמו לא ירד לסוף דעת רבו, ורק לאחר הסתלקות רבו ראה למפרע - 'הנה פי זה' רמז לי מורי ורבי, 'הנה פי זה' רמז לי בדבריו? רלוי"צ: הרמזים של ר' מרדכי'לה נעשכיוער! הרי כך כתוב^מ.

ר' נחמן: זהו אחד משלשת הספורים שהרבי ספר לרבי נתן בתחלת התקרבותו רלוי"צ: פן בן, ודאי, הלא זה מובא בכוכבי אור - ר' מרדכי'לה נעשכיוער.

ר' נחמן: אבל ב"אבניה ברזל" כתוב, שהוא ישב אצלו שלש עשרה שנים? רלוי"צ: פן בן^מ.

^מ חזקת מטלטלין ה' אות ט"ו: "...וכל זה על ידי אמונת חכמים הנ"ל שיוודע ומאמין שכל דבריו ותנועותיו הם מלאים רזין שעל ידי זה בכל מה שמתנהג עמו מוצא בו דברי רבו ורמזיו כמו שכתוב בסימן (קפ"ו ליקוטי א') על ענין החסידים הכשרים שבמדינות קיר"ה, עיין שם. וכמו שכתוב מזה בספר חיי מוהר"ן בהמעשה של הצדיק רבי מרדכי זצ"ל".

^מ עיין כוכבי אור אנשי מוהר"ן אות ג': "ומיד בכניסתם לאדמו"ר ז"ל דיבר עמהם הרבה, ובתוך שיחתו הקדושה סיפר להם שלשה מעשיות: מעשה ראשון מהרב מנאסכיז ז"ל שבזה רמז להם שיתנו מאד את לבבם לכל דיבור ודיבור שיוצא מפיו הקדוש אפילו בעסקי העולם, ולבל ידמו בנפשם שעל-פי פשוט הוא מדבר את דבריו חלילה".

^מ וזה תוכן הסיפור המובא שם: ואז סיפר רבינו זצוק"ל שלשה מעשיות. מעשה ראשון מהרב מורינו הרב מרדכי מנעסכיז, שפעם אחת בא אליו אחד מאנשיו והתנצל לפניו בענין פרנסה ומעות דירה וכו',

ר' נחמן: נו, הוא הרי נסתלק תכף ומיד? רלוי"צ: כן כן.

ר' נחמן: מה הוא הבין – 'שלקך' התפון בדבריו? רלוי"צ: שלא יסע הביתה!
הוא חי עוד שלוש עשרה שנה.

ר' נחמן: אבל גם בחיי מוהר"ן מובא המעשה הזה²¹, ושם כתוב שהוא נעשה
אדם חשוב בעירו – הוא התפרסם?

ואמר לו הרב הנ"ל אני רוצה שכל הבית שאתה דר בה יהא שלך. והאיש הנ"ל היה בדירה גדולה שדרו עמו שכנים הרבה וגם אכסניא היה שם, וכשנכנס האיש לביתו ואחר כך מת הבעל הבית ונפל בירושה להיורשים ונפל הבית מהצלחתו כי (עס האהט זיך אריין געחאפט די ניט גיטס) היה שם רוחות וכו' ומתו בה כמה אנשים שקנו הבית הנ"ל, ונעשה מזה שם רע על הדירה, ועל כן פסקו ממנה העוברי דרכים לאכסניא. וגם השכנים יצאו ועשו הכרזה למכרה, ולא היה עליה שום קונה מחמת השם רע, ועל כן בכל פעם פחתו ממחירה עד שעלה מחירה מעט מעוט. ואז נכנס בלב האיש הנ"ל דברי רבו מנעסכיז ז"ל הנ"ל והלך וקנה אותה, ומאז התחיל לחזור ההצלחה של כל הבית והתחילו לעבור בה עוברי דרכים הרבה ונעשה עשיר. ואחר כך נסע לרבו הנ"ל, כשרצה שוב לנסוע לביתו נכנס ליטול רשות מרבו ליסע לביתו. והבין מתנועותיו שאינו נותן לו רשות בלב שלם כמו שהיה רגיל תמיד. ויירא ליסע וכן היה כמה פעמים שבכל פעם שנכנס ליטול רשות וכו' כנ"ל ועל כן נתמהמה שם שלש עשרה שנים. ואמר רבינו ז"ל שכשהיה שם בעת שחזר מארץ ישראל עוד מצא שם האיש הנ"ל (והפחד היה שלא ימות כמו שמתו הבעלי בית הקודמים, ואחר החמשה ימים שהיה שם רבינו ז"ל ונפטר הרב הנ"ל ונסע לביתו ונפטר תיכף) ובזה המעשה רמז להם רבינו ז"ל שיתנו מאד את לבבם לכל דיבור ודיבור שיוצא מפיו הקדוש אפילו במילי דעלמא (ואפילו על תנועותיו) ולבל ידמו בנפשם שעל פי פשוט הוא מדבר את דבריו חלילה.

²¹ אות תקמד, וזל"ש: "אמר, מי שמקורב לצדיק אמיתי ימים ושנים הרבה ועומד ומשמש לפניו ושומע דבריו, אף על פי ששומע ממנו כמה דיבורים ושיחות וסיפורים שאינו מבין בהם שום תועלת ועצות לנפשו, אף על פי כן אם יזכה יוכל אחר כך ברבות הימים להבין למפרע ללמוד ולהוציא מכל הסיפורים ששמע כבר עצות גדולות לעבודת השם יתברך. וכל דיבור ודיבור ששמע מקודם לפני כמה שנים יהיה לו אחר כך תועלת גדול, ויחיה עצמו אחר כך בכל דיבור ודיבור. כי אחר כך יזכה להבין ויאמר: זה רמז לי מורי אז באותו הזמן. וכן בכל פעם ופעם יצמחו לו בדעתו רמזים נפלאים ועצות גדולות מכל מה ששמע כבר, אם יזכה לשים לבו היטב לכל מה ששמע כבר. וסיפר מעשה מענין זה שכך אירע אצל צדיק אחד מפורסם שהיה בביתו איש אחד פשוט לגמרי שקורין פראסטיק. והיה עומד ומשמש תמיד את הצדיק הנ"ל והיה שומע דיבורים הרבה ממנו, ולא הבין מהם שום ענין ותועלת כלל רק שהיתה לו אמונה גדולה בהצדיק ובדבריו הקדושים, אף על פי שלא היה מבינם לאשורם. והיה עומד ומשמש תמיד את הצדיק באמת. אחר כך אחר שנים הרבה נסתלק הצדיק לעולמו, ואז התחיל זה האיש לזכור, בכל פעם כשבא לאיזה דבר, נזכר בדברי הצדיק ואמר בנפשו זה שכוון הצדיק, ורמז לי בדבריו אז באותו זמן פלוני. וכן בכל פעם ופעם הבין אחר כך למפרע כוונת הצדיק ורמזים שרמז לו בדבריו לפני כמה שנים, והבין הדבר. ואחר כך נעשה זה האיש איש כשר וירא ה', והיה חשוב מאד בעירו ונעשה ראש ומנהיג לכל הכשרים והחפצים ליראה את השם יתברך אשר היו בעיר הצדיק הנ"ל, וכולם נכנעו תחתיו".

רלוי"צ: תביא את ה"כוכבי אור", הלא הוא מנח לפנינו על השלחן. ר' נחמן: שלשת המעשיות הללו מופיעים 'באבניה ברזל' – 'בכוכבי אור' לא מופיע; בכוכבי אור כתוב סתם, שהרבי ספר שלשה מעשיות, אבל מה היה המעשה – לא מופיע. האם נכון המעשה המופיע כאן? רלוי"צ: כן.

ר' נחמן: אבל אחר כך כתוב, שכאשר הרבי היה אצל הוא עוד מצא את האיש שם?! רלוי"צ: כן.

ר' נחמן: כאשר ר' מרדכי'לה נעשכזער נסתלק, נסתלק גם הוא (התלמיד). רלוי"צ: לאחר ששב לביתו.

ר' נחמן: אבל בחיי מוהר"ן מובא שהוא (התלמיד) נעשה אחר כך מפרסם, פונתו לתלמיד – תלמידו של ר' מרדכי'לה, או שמא פונתו למישהו אחר?

(ר' נחמן מראה לר' לוי יצחק את הדברים בחיי מוהר"ן: "וספר מעשה מענין זה שגך ארע אצל צדיק" – רלוי"צ: כן, זה הרי לא (אותו מעשה).

ר' נחמן: אין זה אותו מעשה? רלוי"צ: לא – הוא הרי נסתלק תקף.

ר' נחמן: מי היה 'אותו אחר' – שהרי מעשה דומה מופיע בלקוטי הלכות – ורבי נתן כותב: "הצדיק ר' מרדכי". רלוי"צ: אבל מה שכתוב כאן זה ענין אחר.

ר' נחמן: יכול להיות שגם מעשה זה היה אצל ר' מרדכי'לה? רלוי"צ: יכול להיות שכן – בודאי!

הקשר המיוחד של צדיקי הדורות לספרי ברסלב

ר' שמואל: שמעתי שאנשי שלומנו היו מכנים את הלקוטי הלכות: "שבועה משיבי טעם" – שבועת חלקים^מ!

^מ עי' בפרפראות לחכמה על תורה ה' תניינא, מש"ש באות י"ח, וז"ל: "ולעניות דעתי רומז בדברים אלו דברים גבוהים ונעלמים בענין מה שעיקר השארת הרשימה הקדושה של רבינו ז"ל היה על ידי

רלוי"צ: אֲכַן שְׁבַעָה: אֶרֶח חַיִּים - שְׁלוֹשָׁה, חֲשֵׁן מִשְׁפָּט - שְׁנַיִם, וַיֹּרֶה דָּעָה -
אֶחָד, וְאַבְן הָעֶזֶר, הָרִי לָךְ שְׁבַעָה^מ.

ר' נחמן: בְּאוֹתָהּ עֵת הָיָה אֲבָן הָעֶזֶר וְחֲשֵׁן מִשְׁפָּט בְּכַרְדָּא אֶחָד!

רלוי"צ: אֵין נִפְקָא מִנָּה, אֲבָל אֶרֶח חַיִּים מְחַלֵּק לְשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים, חֲשֵׁן מִשְׁפָּט -
שְׁנַיִם, וַיֹּרֶה דָּעָה - אֶחָד, וְאַבְן הָעֶזֶר - אֶחָד, הָרִי לָךְ שְׁבַעָה.

ר' נחמן: אַתֶּם שְׁמַעְתֶּם כֶּךָ, שְׁנַהֲגוּ לֹאמֹר זֹאת? רלוי"צ: אֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּי.

ר' נחמן: כַּאֲשֶׁר לֹאמְדִים חֲמִשָּׁה דְּפִים לְקוּטֵי הַלְכוֹת מְסִימִים בְּשָׁנָה אַחַת - וּבְשָׁנָה
מְעַבְרַת זֶה יוֹצֵא בְּדִיוֹק!

רלוי"צ: 'הַרְבֵּי מִסְאָמְר' כָּל כֶּךָ בְּקִי בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת - כֶּךָ אוֹמְרִים; הוּא כָּל כֶּךָ
בְּקִי בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת, שְׁלַפְעָמִים כַּאֲשֶׁר מְדַבְּרִים אֵיזָה שִׁיחָה - הוּא מְעִיר: זֶה כְּתוּב
שָׁם! הוּא בְּקִי בְּאֶפֶן נִפְלָא בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת.

ר' נחמן: אֵצֶל מִי זֶה הָיָה - אַתֶּם סִפְרַתֶּם זֹאת, שְׁכַאֲשֶׁר שָׁמַע שְׁמַבְיָאִים לוֹ אֶת
הַלְקוּטֵי מוֹהַר"ן הוּא יוֹצֵא לְקַרְאָתוֹ?.

הר"ר נתן ז"ל, ומה שעסק הר"ר נתן ז"ל כל ימיו לדבר עם אנשים הרבה מעבודת השם, והקים הרבה נפשות הנפולות והחיה והשיב אותם 'בשבעה משיבי טעם' ממש, כנראה קצת גם מהרשימה הקדושה שנשאר אחרי הר"ר נתן ז"ל בהחיבורים הקדושים שחיבר שהם ליקוטי תפילות וליקוטי הלכות, ויותר מזה אשר הרבה לדבר עם אנשים הרבה בעל פה והשיב את נפשם ממש, והכל הוא על ידי האמרות טהורות שנעשו מהרשימה הקדושה של המוחין הקדושים של רבינו ז"ל, וביותר עסק בזה הר"ר נתן ז"ל אחר הסתלקותו של רבינו ז"ל."

^מ בדפוס ראשון נדפסו הליקוטי הלכות בששה כרכים: ג' כרכים על או"ח, כרך אחד - יו"ד, ועוד שתי כרכים - חושן משפט ואבן העזר.

רלוי"צ: 'רבי איציקל מוורקא' - באַשר הביאו לו את הלקוטי מוהר"ן הוא לבש בגדי שבת - הוא לבש בגדי השבת מרב שמחה. הנכדים יודעים כלם מהדבור הזה^מ.

ר' שמואל: 'רבי צדוק הכהן מלובלין', אצלו בבית היו הרבה ספרים - אלפי ספרים. פעם אחת הלך מוכר ספרים - מכר ספרים, והיה לו שם "עלים לתרופה", בקש רבי צדוק לראות את הספר, והמוכר ספרים לא רצה למכר לו - הוא אמר לו, זה סתם ספר מכתבים -

ר' נחמן: זה לא בשבילכם - זה כותב מכתבים...

ר' שמואל: פתח רבי צדוק את הספר ואמר: "אט דעם ספר זוך איך!" - "בדיוק את הספר הזה אני מחפש!" דמעות זלגו מעיניו!

ר' נחמן: ממי שמעת את זה? ר' שמואל: מר' גדליה קעניג. ר' נחמן: אני שמעתי את זה מר' שמואל מרדכי (קורנבליט מלובלין, חותנו של ר' יעקב הלוי דב), הוא אומר שספור זה היה עם אביו בעצמו.

רלוי"צ: רבי צדוק לא יכול היה ללכת על רגליו ל"ע - היו מובילים אותו בעגלה. בלובלין הייתי בבית מדרש שלו.

ר' נחמן: אומרים שעל כל ספרי רבינו כתב רבי צדוק הגהות - על כל ספרי רבינו!

ר' דוד צבי דאשיבסקי כותב על רבי צדוק: "מי האמין שפדורות תללו יתקרבו פאלו גדולי עולם לענינו של הרבי!"

^מ עיי' בספר יקרא דשבתא בהקדמה: "ושמעתי בשם גדולי הצדיקים קדמונים דמדינת קירה ופולין גדול שהיו מפליגין מאד מאד בקדושת תורתו ומאמריו הקדושים של רבינו זצ"ל ואמרו עליהם בפירוש שהם בבחינת קדושת שבת".

"דראט ארבעט!"

ר' נחמן: מהי כוונת הרבי באמרתו¹²: 'אלץ וואס טוהט זיך, איז דראט ארבעט' - 'כל מה שנעשה בעולם, זה עבודה בסיבי ברזל דקים' - מה הפרוש 'זה עבודה בסיבי ברזל דקים'? רלוי"צ: זו עבודה עדינה!

"דער אויבערשטער פירט איצטער דראט ארבעט!" - "הקדוש ברוך הוא מנהיג עכשו את העולם (בעקבתא דמשיחא) בעדינות רבה בעבודת סיבי ברזל דקים!". זו עבודה עדינה, אי אפשר להבין אותה כלל. פעם 'דראט ארבעט' היה פנוי ל'עבודה עדינה'.

ר' נחמן: כי מרבינו בחיי מוהר"ן משמע, ש'דראט ארבעט' משמעו, שלפני שמכינים את המכונות, עושים בינותים משהו זמני. כי רבינו אומר, שכל מה שקורה היום זה דראט ארבעט לעמת מה שיהיה! רלוי"צ: כן, זו רק הקדמה.

ר' נחמן: זה הכל רמזים בעלמא נגד מה שיהיה לעתיד!

ר' נחמן: השבוע יחולו שתי יארצייטים חשובים: ח"י וי"ט כסלו. רלוי"צ: ח"י זה היארצייט של רבי ברוך'ל (ממזיבוז); וי"ט זה היארצייט של המגיד ממעזריטש.

ר' נחמן: בשבת יחול היארצייט של רבי ברוך'ל.

השואל: רבי ברוך'ל נסתלק בשנת תקע"א? רלוי"צ: לא, מאחר יותר. ר' נחמן: רבי ברוך'ל נסתלק כמה שנים אחרי רבינו (י"ח כסלו תקע"ב).

השואל: ממה נפטר רבי ברוך'ל, הוא סבל מחולי ההוסט? רלוי"צ: הוא נפטר בהגיעו לגיל זקנה.

¹² עי' שיש"ק (חדש) ח"ג, ע"ח. ועי' גם בחיי מוהר"ן אות ר"פ.

ר' נחמן: בשנת תקס"ו שלח רבינו את ר' שמואל מפליקר לקנות את החנויות^{מח} - אני שמעתי מישהו מספר את המעשה ובין דבריו הוסיף, שרבי ברוך'ל התבטא: "בין כסה לעשור חושבים על דברים פאלה?!!" - היה זה 'בין כסה לעשור'. בשחזר ר' שמואל לרבי, הוא ספר את המעשה - שרבי ברוך'ל נתן לו - - ושרבי ברוך'ל התבטא כך. נענה הרבי ואמר: "וואס זאל איך טוהן אז ביי מיר איז א גאנץ יאר בין כסה לעשור?!?" - "מה אעשה שאצלי כל השנה בין כסה לעשור?!?" - שמעתי זאת מר' דוד נובומינסקי^{מט} - משדה יעקב, הוא אומר שכך הוא שמע מספרים את המעשה בחוץ לארץ.

(ר' שמואל מזכיר את ההנהגה שנתן רבינו לרבי דב מטשעהרין - לקום בשעה שלש לפנות בקר, לאחר שאמו באה לרבינו הקדוש בקבלגא שקימת חצות מזיקה לבריאותו) ר' נחמן: היו זקנים מאנשי שלומנו שקמו בשלש לפנות בקר - הלא זה אמר רבינו רק לרבי בער! רבינו יכול היה לעשות לו מין זמן כזה. ר' מאיר אנשין היה קם בשלש לפנות בקר; כל יום - בשלש לפנות בקר בדיוק הוא היה קם, בדיוק!

ר' נחמן: הרבי ספר: "הוא ראה בעולם העליון אברך שמתפלל, רצו כלם, אז הוא גם רץ, וראה איך אברך עומד ומתפלל בחיות ובנעימות - "משגליתי את פניו, ראיתי...". איך אמר רבינו - בלשון תמיהה?.

רלוי^צ: "האב איך אפגעדעקט דעם טלית - דאם איז טאקע מיינ נפתלי?!".
- "גליתי את הטלית - זה באמת נפתלי שליגא?!".

^{מח} עי' שיש"ק (חדש) ח"א, תקנ"א.

^{מט} ר' דוד נובומינסקי (פאלטוסקער) ב"ר צבי נתן נטע. ת"ח ולמדן עצום, היה בשבי עם שאר פליטי עיר העתיקה ירושלים בעבר הירדן בשנת תש"ח תש"ט כעשרה חדשים. היה חתן ר' לייבל (פראמפעלער). נלב"ע כ' ניסן תשמ"ג.

¹ כוכבי אור אנשי מוהר"ן אות כ"א.

^{נא} הובא ב"אבניה ברזל" - שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת אות ס"ג.

ר' נחמן: אה, לפעמים יש תמיהה קימת!

חשואל: מתי נפטר ר' פנחס קיבליטשער? רלוי"צ: בשנות הלמ"ד.

ר' נחמן: הוא התקרב בשנות הלמ"ד, או נפטר בשנות הלמ"ד? רלוי"צ: שניהם יחד; הוא נפטר בגיל שלושים ומשהו. הנזכרים: אם כן, כל המלמדות שלו היתה רק כמה שנים!

רבי נתן ורבי נפתלי

ר' שמואל: מה אמר רבינו - שרבי 'נפתלי' ענינו 'ציצית', אף ש'נפתלי' הוא אותיות 'תפלין', וענינו של רבי נתן הוא תפלין? רלוי"צ: "רבי נפתלי"ם ואף איז ציצית - כאמש אז נפתלי איז תפלין!". - "ענינו של רבי נפתלי הוא ציצית - אף ש'נפתלי' אותיות תפלין".

ר' נחמן: אבל ש'ענינו של רבי נתן הוא תפלין רבינו לא אמר? רלוי"צ: כמדמני שלא - זה כתוב כך? ר' נחמן: שמעתי כך, מספרים זאת יחד!

ר' נחמן: ר' נפתלי היה נזהר תמיד לשאת עמו צרור ציצית? רלוי"צ: כן, כן!

ר' משה ביננשטוק: רבינו ברך את שניהם - את רבי נתן ורבי נפתלי - באריכות ימים? רלוי"צ: כן: "לאנג לעפן זאלט איר!" - "חיים ארכים יהיו לכם!".

ר' נחמן: למי אמר זאת הרבי? רלוי"צ: לשניהם - בנסיעתם ללמברג.

²² עי' ליקוטי מוהר"ן סי' מ"ז.

²³ עי' שיש"ק (חדש) ח"ב, תש"צ.

²⁴ עי' שיש"ק (חדש) ח"ג, תרע"ד.

ר' נחמן: הרבי שאל מה רצונכם – שאברך אתכם, או שאמר תורה? רלוי"צ:
 הרבי ברך אותם: "חיים ארפים יהיו לכם" – הוא ברך את שניהם יחד – היה זה
 באמצע הנסיעה.

ר' נחמן: פתוב: שהם רצו אחריו בקראסנע". רלוי"צ: פן; זה היה בהודמנות
 אחרת, פמדמני.

ר' חיים שלמה רוטנברג: היה פעם שהרבי צוה לשיר – ורבי נתן התחיל לשיר,
 נענה הרבי: "איך האב געוואלט רבי נפתלי זאל זינגען!". – "רציתי שרבי נפתלי
 ישיר!". רלוי"צ: פן פן. ר' חיים שלמה: מדוע? רלוי"צ: כי הוא היה בעל מנגינה.

ר' חיים שלמה: הרבי אמר: "מדוע אתם נוסעים אלי? אני שונא אתכם!"?
 רלוי"צ: ה'דבור' הזה אינו דבור; את המילה 'שונא' לא צריך להכניס. זה משהו
 כזה לא יפה; גם זה לא נכון, גם זה לא יפה – כזה דבור? שיחה הכלית, זו עבדה
 לא נכונה.

ר' חיים שלמה: היה מעשה עם ר' חייקל עם נחש – הוא אמר שהוא יכול להרים
 נחש בחכמה, והרבי זרק לו את המטפחת-כיס שלו והיא נהפכה לנחש, וצוה עליו
 להגביהה והוא הגביהה – רלוי"צ: (ואמר רבינו): לא משום שאני מצוה אותך – רק
 עם חכמה, ולא רצה.

¹¹ ימי מוהרנ"ת אות כ"ו.

¹² עיי' אבניה ברזל שיחות וסיפורים מרביז"ל אות מ"ה: "פעם אחת היה יושב רבינו ז"ל בחדר מיוחד
 בשלש סעודות כדרכו תמיד, ובבית הגדול ישבו מוהרנ"ת ור' נפתלי. ושלח אליהם את המשרת לומר
 להם שיזמרו זמירות. ותיכף כשמע מוהרנ"ת התחיל לזמר. אחר-כך שאל רבינו זצוק"ל, ראשית:
 מדוע לא הייתם מזמרים? והשנית – כשצויתי לזמר היה צריך רבי נפתלי לזמר כי היה לו קול נגינה".

¹³ הועתק באבניה ברזל שיחות וסיפורים מרביז"ל, אות מ"א.

ר' נחמן: את המעשה הזה שמעתם - המעשה עם הנחש? רלוי"צ: כן, מספרים זאת^נ.

מי ידור ב'אומן'?

ר' חיים שלמה: ר' ישראל ליב [מבאפאליע^ט] רצה להתישב באומן, ור' נחמן טולטשינער לא הסכים? רלוי"צ: כן כן^ט.

ר' חיים שלמה: מדוע לא הסכים? האם אחר כך התישב? רלוי"צ: כן.

^נ הובא ב"אבניה ברזל" שיחות וסיפורים מרביז"ל, אות ע"ג: "פעם אחת דיבר רבינו ז"ל עם רבי חייקיל, ורבי חייקיל הסביר לרבינו ז"ל על-פי חכמה שיכולים לאחוז נחש בראשו ולא יזיק. זרק רבינו ז"ל את המטפחת שלו לארץ ונעשה נחש, ואמר לרבי חייקיל אחוז אותה בידך, ואחז אותה בידיו ואמר לו: 'אחוז אותה בידך - ניט ווייל איך הייס דיר (- לא בגלל שאני מצוה אותך), רק מחמת חכמה', ולא רצה".

^ט "הוא הכיר את רבי נתן, יש הרבה מה לדבר ממנו, הוא היה עובד ה' מופלג - ר' ישראל לייב הזה, הוא היה מתפלל שעות על גבי שעות, עובד ה' גדול". (רלוי"צ. טייפ, אדר תשל"ח).

^פ עי' אבניה ברזל שיחות וסיפורים מרבי נחמן טולטשינער (אות ס"ו): "בימי הר' נחמן טולטשינר ז"ל, היה בבאהפוליע אחד מאנשי שלומנו צדיק וישר הר' ישראל לייב אבי הר' אשר באהפליער. ובעת זקנתו היה חפצו להעתיק מושבו לאומאן, ושם סמוך להקלויז לבנות לו מכיסו בית מיוחד, ואחר פטירתו יהיה ירושה שייך להקלויז, ותמיד יהיה עוסק בעבודת ה', ובכל פעם להיות על ציונו הקדוש אשר דרכו היה לפעמים לבלות כל הלילה על ציונו הקדוש, וכן ביום אחר התפילה ולא טעם כלום הלך על ציונו הקדוש ושהה שם ערך ארבע חמשה שעות. ומה טוב היה לפניו כשיהיה מושבו באומאן אצל הקלויז. אבל הר' נחמן הנ"ל מאן בזה מטעמים ידועים לו, ועוד משום שקשה לשני צדיקים לדור במקום אחד. והר' ישראל לייב היה מחזיק בדעתו שאמר שכוונתו באמת לשם שמים. וכן אמר כמה פעמים אחר השתטחותו על ציונו הקדוש שכן צריך לעשות (על-פי המקובל אצל אנשי שלומנו מעשה שהיה בימי רבינו ז"ל שכשאחד מסופק באיזה דבר שקודם ההתבודדות אודות זה ישוה בדעתו ההן והלאו ואחר ההתבודדות איך שיפול ברעיון הראשון כן יעשה). אבל קשה הדבר מאד לבא לבחינה זו באמת (שהמדמה מאד מאד מטעה את האדם שפעל בדעתו ההן והלאו שוה, ובאמת אחר ההתבודדות רעיונו הראשון אחר האופן שחפצו המדמה נוטה). פעם סיפר הר' נחמן ז"ל, שהזדמנו יחד על ציון רבינו ז"ל, אמר לו ר' ישראל לייב הנ"ל, נקריב משפטינו לפני רבינו ז"ל. בשעה שאמר לי זאת, חיל ורעדה אחזתני שזה בחינת 'המוסר דין לשמים', אבל מה לעשות ואין לסרב בזה. אמרתי לו אם כן נציע כל אחד לפני רבינו ז"ל את טענותינו, וכן עשינו. כשירדנו משם והוא הר' ישראל לייב הנ"ל באחת, שרעיונו הראשון גם אז היה שכן יעשה כמו שלבו חפץ וכן עשה. והעתיק מושבו לאומאן אצל הקלויז, ולא הוציא שנתו רחמנא לצלן".

- עָם אִיו זָהָר? עָם אִיו הָעֶבְעֶר פּוֹן זָהָר! עָם אִיו תְּקוּנִים? עָם אִיו הָעֶבְעֶר פּוֹן תְּקוּנִים!". - "מָה אָמַר - זָה זָהָר? זָה גְבוּהַ מְזָהָר! זָה תְּקוּנִים? זָה גְבוּהַ מְתְּקוּנִים!".

רְלוּי"צ: אֵת זֶה בֵּן שְׁמַעְתִּיבָּ!

ר' חיים שלמה: הָרַבִּי אָמַר: 'לִיהוּדֵי כָּשֶׁר מְדַבֵּק הַבַּעַל דְּבַר שְׁגָעוֹן?'. רְלוּי"צ: בֵּן־בָּ!

ר' חיים שלמה: לְעֵנִן מָה אָמַר זֹאת הָרַבִּי - לְעֵנִן פְּרָסוּם? רְלוּי"צ: לֹא רַק כְּלָפִי פְּרָסוּם; הֲלֹא יֵשׁ לוֹ עֲנִינִים רַבִּים - יֵשׁ לוֹ שְׁגָעוֹן גַּם בֵּן.

ר' נחמן: בְּמָקוֹם אֶחָד מוּבָא, 'שְׁהַיִּצֵר הָרַע שֶׁל הַכְּשָׁרִים הוּא דְּבוּקָה'! - זֹאת אָמַר הָרַבִּי פְּעַם אַחַת. וְעוֹד אָמַר הָרַבִּי: שְׁהַבַּעַל דְּבַר כְּשָׁרוּצָה לְהַתְּנַכֵּל לִיהוּדֵי כָּשֶׁר - אִזִּי מְדַבֵּק לוֹ דְּבַר שְׁגָעוֹן!

הַשּׁוֹאֵל: הָרַבִּי לֹא אָמַר מִשְׁהוּ 'דְּמִיוֹנוֹת'? רְלוּי"צ: הֲלֹא הַדְּבוּק הוּא דְּמִיוֹנוֹת כְּאֵלוֹ, מָה זֶה דְּבוּקָה?!

^{טו} עי' פרפראות לחכמה סי' ט"ו: "ושמענו בשם הרב הקדוש וכו' מוהר"ר יקותיאל ז"ל הרב המגיד מטיראוויציא שראה פעם אחת את המאמר הזה (בליקו"מ סי' ב'), ועיין בו כמה פעמים כסדר, זה אחר זה, כשהיה בכתובים עדיין, והפליג מאוד בשבחיו, וכמדומה שאמר עליו שהוא כמו זוהר ותיקוני זוהר הקדוש וכו' וכו'".

^{טז} עי' כוכבי אור אנשי מוהר"ן, אות ט"ז: "אמר, היצר הרע מניח את עצמו על האדם הכשר שידבק בו איזה דבר שגועון".

^{טז} עי' שיש"ק (חדש) ח"ג, קפ"ה. ובליקוטי תפילות תפילה צ"ב.

על הטוב יזכרו ידי-ינו היקרים

שנדבו למען הוצאת הקונטרס

להצלחת

מו"ה ישראל יצחק בן פורטונה הי"ו

מו"ה מרדכי בן פורטונה הי"ו

מו"ה אהרן יורם בן חנה הי"ו

מו"ה אליהו חיים הלוי בן רחל הי"ו

האשה קורין איילה בת רחל הי"ו

זכרון בהיכל ה'

מרת דבורה נועה בת קורין איילה ע"ה

מרת דבורה בת שמשון ע"ה

מרת לולה בת יהודה ע"ה

מרת שרה בת אברהם ע"ה

מו"ה משה ב"ר אברהם ע"ה

מו"ה דוד שלמה ב"ר ברוך אלכסנדר הלוי ע"ה

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים